

jako společenského organismu, kulturního či dokonce existenciálního fenoménu. Hrůza sice různé teoretické i praktické přístupy k městu v úvodu pokorně shrnuje, ale vlastní hmotu textu vrství s důrazem na podobu, uspořádání a půdorysnou a prostorovou konfiguraci. Jinými slovy, Hrůzova kniha se neodehrává v ulicích měst, ale v nadhledu, ze kterého vystávají jejich tvary, osy, ohniska a jejich základní vztahy: „Základním projevem všech epoch vývoje urbanismu je způsob prostorového utváření měst, vyjádřený především v jejich půdorysech. Ty se stávají předmětem jejich života, jejich grafickým znakem a symbolem a v ještě širším smyslu vyjádřením obecného řádu věcí tohoto světa i kosmu.“

Už tento citát z předmluvy Světa měst naznačuje, že zvolený přístup u Hrůzy rozhodně neznamená rezignaci na teoretičtější uchopení celého fenoménu. Naopak, problémy a témata spojená s městy a jejich nenahraditelnou rolí v lidské civilizaci v druhém plánu nenápadně, ale velmi zřetelně vyvstávají, ať už v podobě stručných charakteristik jednotlivých období, nebo komentářů, kterými autor srovnává někdejší koncepce se současnou dobou. Tím, že jsou tyto teoretické postřehy navázány na síť konkrétních příkladů, navíc získávají o to větší naléhavost. Podíl na tom má i fakt, že Hrůza velmi citlivě mění perspektivu a zvolené akcenty a přizpůsobuje formu výkladu povaze jednotlivých období. Směrem k současnosti tak například přibývá důrazu na průběžný výklad, ve kterém se dostává na urbanistické teorie i na problematiku fungování a udržitelnosti nových městských struktur. Celá linka tedy projde v průběhu čtení velkou proměnou: kniha začíná jako stručný výčet zajímavých starověkých lokalit, načež se v poslední třetině o 20. století postupně mění ve strukturované zamyšlení nad potenciálem a limity modernistických urbanistických konceptů a nad budoucností měst jako takových. Výklad přitom vůbec nepůsobí nesourodě: jemnými posuny a proměnami si udržuje zajímavost a poutavost, takže vývoj celé knihy nakonec tvoří pevně vystavěný a mimořádně působivý oblouk.

Jiří Hrůza zkrátka navzdory mozaikové struktuře knihy vytváří daleko více ucelený příběh a vyprávění než zevrubnou objektivní analýzu jednotlivých urbanistických témat. Ale právě tak to má nejspíš u syntéz být. Tím spíš, že v případě Světa měst nejde o příběh zahleděný do minulosti. Hrůza čtenáři drobnými aktualizacemi i delšími úvahami neustále připomíná, že témata, se kterými se urbanisté musejí potýkat, jsou nadčasová a že úspěchy i chyby minulých stavitelů měst jsou pro nás dodnes inspirativní. Nemá ale potřebu předkládat jasně autoritativní odpovědi a definitivní soudy, přestože právě osobnost jeho formátu by si to nepochybně mohla dovolit. Naopak, vysoká cena Hrůzova přístupu spočívá v tom, že ke všem důležitým tématům sice zaujme čitelný postoj, ale přitom je zo-

brazuje v jejich složitosti a nechává je otevřená pro další dialog. Ostatně, jeden z motivů, které se knihou opakovaně prolínají, je poznání, že nejvíce problémů při budování měst způsobují především zdánlivě jednoduché koncepty, které jsou ale vedeny spíše teoretickým sněním a ideologickými dogmaty než pokornou snahou o poznání všech souvislostí.

Hrůzův monumentální Svět měst možná nepřináší principiálně nový pohled na města ani souhrn nových faktografických poznatků. Kniha by také jistě šla vytknout i řada dílčích drobností (je například škoda, že výběr z literatury není zařazen u každé kapitoly, ale trochu neprakticky až pohromadě v samotném závěru). Jako celek je ale bezpochyby mimořádná. A to nejen proto, že jde o tlustý svazek, který je navíc posledním dílem velké osobnosti českého urbanismu. Především je to kniha, která trpělivému čtenáři dokáže poskytnout fascinující čtenářský zážitek. Ať už jde o laika, který se skrze ni může poprvé setkat s komplexností toho, co znamená stavět město, nebo odborníka, kterému i dobře známé věci vyvstanou před očima v nové perspektivě a v podobě uceleného a plasticky propojeného obrazu.

Jakub Bachtík

Metodika Neslyšící návštěvník v muzeu a galerii

KOUTSKÁ, Mariana. *Neslyšící návštěvník v muzeu a galerii. Metodický materiál*. Brno : Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 2014, 31 s. ISBN 978-80-7028-424-7.

Změna pohledu většinové společnosti na lidi se zdravotním znevýhodněním a průběžné odstraňování bariér z jejich každodenního života umožňují zdravotně znevýhodněným podstatně intenzivnější přístup ke kultuře, než tomu bylo před rokem 1989. Je již zcela přirozené a normální potkávat v muzeích, galeriích i vybraných zpřístupněných památkách návštěvníky na vozíku. Taktilní exponáty, přibližující zrakově znevýhodněným svět skrze vystavené sbírky a na dotek, se zájmem oceňují i vidoucí. Mezi návštěvníky pamětových institucí se zdravotním znevýhodněním však prozatím zůstávala stranou pozornosti poměrně velká a značně různorodá skupina sluchově znevýhodněných. Komplexní soubor metodických informací, určený pracovníkům muzeí a galerií rozhodnutým pracovat s cílovou skupinou neslyšících a nedoslýchavých, nyní přináší publikace Metodického centra Muzejní pedagogiky při Moravském zemském muzeu s názvem *Neslyšící návštěvník v muzeu a galerii*.

V pěti navazujících kapitolách předkládá Mgr. MgA. Mariana Koutská, autorka metodické publikace, rozsáhlý soubor znalostí a zkušeností, které muzeím

a galeriím usnadní zpřístupnění jejich budov i expozic a prohlídkových tras cílové skupině sluchově znevýhodněných a umožní jim úspěšnou a smysluplnou komunikaci s ní. Nutno dodat, že metodika poskytuje dostatek podkladů a informací také pro pracovníky zpřístupněných památkových objektů, hradů, zámků, klášterů, kostelů, technických památek, památek lidového stavitelství a památek zahradního umění. I proto, že jsou prohlídky ve zpřístupněných památkách organizované pod vedením průvodců podávajících výklad, je namístě alespoň pro část z nich (například památky zapsané na seznamu UNESCO) buď zajistit stálé průvodce ovládající český znakový jazyk, nebo mít alespoň k dispozici tlumočníky do českého znakového jazyka, zajišťující zpřístupnění výkladu i těm, kdo neslyší.

První kapitola metodiky seznamuje své uživatele se sluchově znevýhodněnými a jejich světem. Upozorňuje na rozdíly mezi neslyšícími a zároveň vysvětluje, co vlastně znamená „neslyšet“. Následně přibližuje druhy komunikace, které neslyšící a nedoslýchaví používají, a to český znakový jazyk, odezírání a Mezinárodní znakový systém. Nejenom pro ty, kteří připravují popisy k vystaveným exponátům a jejich souborům, je důležitá pasáž věnovaná přístupnosti textů v češtině pro neslyšící a nedoslýchavé. Mateřským jazykem neslyšících je totiž český znakový jazyk, ne čeština. Na to by se mělo myslet i při přípravě textů pro neslyšící, především v památkových objektech, v nichž tlumočníky do českého znakového jazyka nahrazuje právě přepis textu průvodcovského výkladu. Texty předkládané neslyšícím by měly vždy respektovat požadavky návštěvníků, kteří mají češtinu jako svůj druhý jazyk, tedy cizinců učících se česky.

Druhá kapitola metodiky se již obšírně věnuje opatřením, která mohou muzea a galerie a také zpřístupněné památkové objekty zavést, a to jak na úrovni technického vybavení, tak personálu a jeho kompetencí. Představena jsou technická řešení vedoucí ke zpřístupnění pamětových institucí, indukční smýčka určená nedoslýchavým návštěvníkům a světelná signalizace, simultánní přepis a on-line tlumočení určené neslyšícím. Základní informace o muzeu, galerii a památkovém objektu, expozicích, výstavách, prohlídkových trasách, programech pro návštěvníky, cenách vstupenek a další lze sluchově znevýhodněným podat prostřednictvím videopříspěvků v českém znakovém jazyce, opatřených titulky, promítaných na velkoformátových obrazovkách umístěných v prostoru pokladny nebo Informací. Součástí technických úprav muzeí, galerií i zpřístupněných památkových objektů by mělo být také přizpůsobení jejich webových stránek potřebám a požadavkům sluchově znevýhodněných, úpravou textů, aby jim rozuměl i cizinec učící se češtině a dokázal se v nich zorientovat (je možné zvážit variantu webu pro návštěvníky, kteří mají češtinu jako dru-

hý jazyk), a doplněním informačních videí v českém znakovém jazyce i titulky v češtině. Zásadní význam při informování cílové skupiny sluchově znevýhodněných má vizualizace informací včetně zajištění umístění orientačních plánů s mezinárodně uznávanými piktogramy, a to jak na webových stránkách, tak i v areálech a objektech muzeí, galerií a zpřístupněných památek. Zpřístupněné pamětové instituce by se neměly bránit ani komunikaci formou chatu a kontaktům přes Skype. Tímto doporučením se metodika dostává k problematice personálu muzeí a galerií ve vztahu k neslyšícím a nedoslýchavým návštěvníkům a předkládá základní pravidla pro komunikaci s nimi, ať už přímou psaním a odezíráním, nebo nepřímou prostřednictvím tlumočnicka. Proškolení v komunikaci se sluchově znevýhodněnými by měli být především zaměstnanci přicházející s cílovou skupinou do osobního kontaktu. Ideálním řešením pro velká muzea a galerie i zpřístupněné památky je zaměstnání neslyšícího v pozici lektora. Standardem pak by měli být multimedialní průvodci pro dospělé i pro dětské návštěvníky. Nutno dodat, že zpřístupněné památkové objekty s organizovanými prohlídkami jsou oproti muzeím a galeriím v jisté výhodě. K zajištění naplnění požadavků a potřeb cílové skupiny jsou v jejich případě zapotřebí zpravidla jen lektoři ovládající český znakový jazyk, případně tlumočníci.

Třetí kapitola metodiky zpracovává problematiku komunikace muzeí a galerií směrem k neslyšící veřejnosti, školám a univerzitám a k dalším organizacím sdružujícím sluchově znevýhodněné – ať již v roli potenciálních návštěvníků, nebo na úrovni partnerů a spolupracovníků. Součástí kapitoly je soubor důležitých kontaktů využitelných při navazování spolupráce mezi zpřístupněnými pamětovými institucemi a cílovou skupinou sluchově znevýhodněných. Autorka metodiky zdůrazňuje, že v případě přípravy programů pro neslyšící a nedoslýchavé mají muzea, galerie i zpřístupněné památky příležitost oslovit vysoké školy, pro jejichž studenty by byla příprava takovýchto programů zadáním jejich závěrečných prací. Vývoj konkrétního programu je vždy pod supervizí školitele. Instituce následně získává jak cenná data, tak i program využitelný v její další práci.

Čtvrtá kapitola metodiky přináší podněty pro programovou nabídku muzeí a galerií. Potřebám a požadavkům cílové skupiny vyhovují prohlídky vedené muzejním pedagogem nebo lektorem ovládajícími český znakový jazyk, případně prohlídky, jejichž výklad je tlumočen do znakového jazyka. Obdobně to platí i při doprovodných programech určených dospělým návštěvníkům i dětem a mládeži. Autorka předkládá pravidla pro komunikaci s cílovou skupinou, která je nutné respektovat a dodržovat. Je třeba si uvědomit už jenom to, že prohlídky s neslyšícími budou časově náročnější. Sluchově znevýhodnění návštěvníci nemohou sou-

časné sledovat výklad a prohlížet si popisované předměty. Při plánování prohlídky je nutné mít vyhrazený zvlášť čas pro výklad a zvlášť pro prohlídku a zodpovězení případných dotazů. Ideální jsou menší skupiny. V případě smíšených skupin je potřebné umožnit návštěvníkům cílové skupiny být vepředu, aby mohli sledovat výklad v znakovém jazyce i komunikovat navzájem s průvodcem, tlumočnickem i mezi sebou. Pracovníci muzeí, galerií i zpřístupněných památkových objektů by se neměli spoléhat na to, že neslyšící návštěvníci budou pouze odezírat. Odezírání – specifická dovednost vnímat mluvenou řeč zrakem a pochopit obsah sdělení podle pohybu úst a mimiky obličeje – není vrozenou schopností neslyšících. Je třeba se ji učit a je to velice náročná činnost. Optimální délka odezírání je maximálně 20 minut a vždy je třeba si uvědomovat, že jeho prostřednictvím získává neslyšící maximálně 30 % sdělení.

Závěrečná, pátá kapitola metodiky nabízí svým uživatelům tzv. „checklist“ umožňující jim krok za krokem zhodnotit přístupnost muzea, galerie i zpřístupněné památky cílové skupině s poruchami sluchu. Po jeho úplném a pravdivém vyplnění získávají pracovníci dané instituce skutečný obraz jejího reálného stavu otevřenosti a přístupnosti neslyšícím a nedoslýchavým, ať už jde o dostupnost informací, včetně poskytování propagačních materiálů, přístupnost budovy a místa, v nichž instituce sídlí, a konečně i zlepšení přístupnosti samotných výstav, expozic, sbírek i prohlídkových tras.

Přestože se zpřístupnění muzeí a galerií neslyšícím návštěvníkům může zdát jako nelehký úkol, je dobré si uvědomit, že neslyšící mají stejně jako všichni ostatní právo na přístup k informacím a na zapojení se do společenského a kulturního života. Pamětové instituce, které této menšině vyjdou vstříc, se tak mohou stát pionýry přístupu, který by měl být vlastní všem dalším institucím a organizacím. Metodika Neslyšící návštěvník v muzeu a galerii bude zajisté důležitým pomocníkem pro všechny pracovníky snažící se o odstraňování bariér mezi muzei, galeriemi, zpřístupněnými památkovými objekty a návštěvníky se zdravotním znevýhodněním. V tištěné podobě ji lze získat v Metodickém centru muzejní pedagogiky v Brně, ke stažení on-line je umístěna na portálu metodického centra.¹

Milan JANČO

■ Poznámky

1 http://mcmp.omegadesign.cz/fileadmin/user_upload/vzdelavani/metodicke_texty/O8_NESLYSICI_NAVSEVNIK_V_MUZEU_CI_GALERII_WEB.pdf

RESUMÉ 2/2015

The Husinec “room” – a place of memories and centuries of embarrassment

Martin GAŽI

Keywords: Husinec, Hus monument, room, museum exhibition, presentation of monuments

The study summarizes the history of Husinec houses Nos. 36 and 37 which stand on the site traditionally regarded as the birthplace of the medieval Catholic reformer Jan Hus. The memorial value of the site methodically reaches into the European context of research of social memorial frameworks (Maurice Halbwachs, Eric Hobsbawm, Paul Connerton, Pierre Nora, Peter Burke) and into the context of revered Catholic and reformation “home towns” (especially of St. John Nepomuk and Martin Luther). There exists a turning point in the social acceptance of the site as associated with the pan-Slavic oriented “annual pilgrimage” to Jan Hus’ birthplace, organized in early September of 1869 as one of the manifestations of public opposition to the Austro-Hungarian Compromise. This highlights the contradictory perceptions of the house in contemporary fiction, especially in journalism. Based on a survey of archival sources, the study points out the events surrounding the “Monument of Jan Hus” in the 1950’s to 1980’s, also citing from the critical reactions of the public at the time, quite often ideologically manipulated. It describes the circumstances of the creation and function of the exhibition as modified in 1952, 1965, and 1975. The study notes the decline in the interest in the site after 1989 as well as efforts to revitalize the building and its contents in the last decade. In conclusion, the study considers the possibilities of presenting the monument and its pitfalls, the most problematic of which is considered the efforts to artistically monumentalize an adherence to any kind of petrified “textbook” scheme of the perception of Hus’ personage. As new impetuses to rehabilitate the site, the study appreciates a connection of the discussed content of the exhibition and a spiritual center. It supports views which call for a rurally/contextually conceived modification of the site.